

DOI: 10.25140/2411-5215-2021-3(27)-165-175

УДК 336.77:330.567.22

JEL Classification: G21

Максим Дубина

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)
E-mail: maksim-32@ukr.net. **ORCID:** <http://orcid.org/0000-0002-5305-7815>
ResearchID: [F-3291-2014](https://orcid.org/0000-0002-5305-7815)

Андрій Кравченко

аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)
E-mail: [kravchenko9746@gmail.com](mailto:kравченко9746@gmail.com)

СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ РИСИ НЕЗАБЕЗПЕЧЕНОГО СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ

У статті досліджено сутність та основні риси незабезпеченого споживчого кредитування. Для цього було проаналізовано зміст категорії «споживчий кредит», виокремлено наукові підходи до розгляду її сутності. Також на основі аналізу окремих видів споживчих кредитів визначено місце незабезпеченого кредитування в системі таких видів, що дозволило конкретизувати особливості та відмінності цього виду кредитування від інших. Розгляд наявних концепцій розуміння природи незабезпеченого споживчого кредитування дозволило запропонувати авторський підхід до трактування цієї дефініції. Це дало можливість виокремити та обґрунтувати основні характерні риси цього виду кредитування.

Ключові слова: споживчий кредит; незабезпечений споживчий кредит; кредитування; забезпечення; кредитор; позичальник.

Табл.: 1. Рис.: 1. Бібл.: 34.

Постановка проблеми. Розвиток ринку кредитних послуг є одним з індикаторів економічного розвитку будь-якої країни. Такий ринок на сьогодні розвивається швидкими темпами в усьому світі, а послуги з кредитування є одними з найважливіших у формуванні доходів фінансових установ. Одним з основних видів кредитних послуг, які сьогодні найактивніше надаються населенню, є послуги зі споживчого кредитування, у тому числі надання незабезпечених споживчих кредитів.

Незабезпечені споживчі кредити є одними з найбільш популярних позик серед населення в усьому світі. Їхня простота отримання, зручність, доступність та цільове призначення є безумовними перевагами, що сприяє зростанню попиту на відповідні кредитні продукти. Також кредитні установи зацікавлені в розвитку цього виду кредитування, оскільки для них характерним є підвищений рівень дохідності для кредитора порівняно з кредитуванням великих товаровиробників або галузей економіки. Відповідно до періодичних звітів Національного банку України банківські установи отримують третину від свого сукупного доходу саме від операцій споживчого кредитування. Фактор пандемії коронавірусу також є суттєвим чинником, який істотно вплинув і на розвиток сектору кредитування загалом, і на обсяги незабезпечених споживчих кредитів зокрема. З початком коронакризи попит домогосподарств на послуги споживчого кредитування почав зменшуватися, що було спричинено погіршенням їхнього фінансового стану. Окреслене лише підтверджує важливість розвитку цього виду кредитування та проведення досліджень у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання споживчого кредитування активно досліджуються науковцями, враховуючи його популярність та швидкі темпи розвитку. До науковців, які активно досліджують цей вид кредитування, варто віднести таких: С. Кудряшов, Н. Яковенко, М. Туган-Барановський, А. Дзюбенко, А. Мороз, С. Арбузов, О. Бондар, С. Мочерний, В. Сусіденко, О. Лаврушин, Р. Тиркало, Дж. Блек, К. Андерсон, Дж. Каган, К. Хіггінс, М. Грег Брасвелл. Також сутність та особливості розвитку незабезпеченого споживчого кредитування досліджуються в наукових роботах С. Нікастро, Е. Міллербернд, К. Акселтон та ін.

Виділення недосліджених частин загальної потреби. Проте в переважній більшості наукових робіт ученими основна увага фокусується на пізнанні особливостей розвитку саме споживчого кредитування. Водночас питання конкретизації сутності незабезпеченого споживчого кредитування, його види та теоретичні положення щодо функціонування і розвитку вивчені недостатньо.

Мета статті. Основною метою статті є поглиблення теоретичних положень незабезпеченого споживчого кредитування, особливостей його використання як фінансовими установами, так і їхніми клієнтами.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи загалом історію споживчого кредитування, можемо констатувати, що цей вид фінансових відносин виник нещодавно. До кінця XIX ст. єдиним можливим джерелом отримання споживчого кредиту для громадян, не враховуючи послуг лихварів та ломбардів, були заводські магазини з доволі завищеними цінами. У ті часи банківські установи активно видавали грошові ресурси привілейованим верствам населення, таким як дворяни або заможні купці, в той час як звичайні люди, які не мали дорогоцінних активів, практично не мали шансів отримати такі позики.

З початком XX ст. ситуація на кредитному ринку почала істотно змінюватися. Фінансові установи визнали цінність приватних позичальників та почали активно видавати позики звичайним громадянам. У той період активно формувалася нова культура споживання, а стабільна економічна ситуація сприяла зниженню рівня безробіття, забезпеченню населення стабільним доходом у довгостроковій перспективі. Саме це було одним із вирішальних чинників надання позик домогосподарствам, оскільки у фінансових установ були всі причини вважати, що у переважній більшості випадків їхні клієнти матимуть змогу повернути позики.

Першою в наданні споживчих кредитів населенню була американська фірма Зінгер, яка продавала свої швейні машинки в розстрочку. Зі зростанням фінансового добробуту населення дедалі більше різних фірм почали реалізовувати свою продукцію таким способом [13].

Сьогодні складно уявити функціонування ринку фінансових послуг без активного функціонування як ринку кредитних послуг, так і споживчого кредитування загалом. Більш того, у країнах, де розвиток інвестиційного ринку на недостатньому рівні, позики залишаються чи не єдиним способом залучити фінансові ресурси для підприємницької діяльності, задоволення власних споживчих потреб населення. У таких країнах цей вид кредитування також стає основним джерелом отримання доходу для фінансових установ, оскільки інші ринки фінансових послуг залишаються недостатньо розвинутими, а ресурси на них недоступними, особливо для домогосподарств та мікропідприємств. Також для споживчого кредитування притаманним є досить високий рівень вартості позикових коштів, що лише приваблює фінансові установи для надання таких позик та підвищує рівень конкуренції між банківськими і небанківськими установами за надійних позичальників.

Проте, з іншого боку, споживче кредитування за своєю природою є кредитуванням досить ризиковим і ймовірність втратити власні кошти для фінансових установ залишається на досить високому рівні. Саме тому для унеможливлення таких випадків у розвинутих країнах були створені та функціонують окремі інституції та інститути. До їх числа варто віднести, наприклад, бюро кредитних історій, колекторські компанії і т. ін. Таким чином, розвиток споживчого кредитування розпочався із формування насамперед сприятливої економічної ситуації в розвинутих країнах, що позитивно вплинуло на підвищення рівня соціально-економічного забезпечення населення, зростання їхньої купівельної спроможності та можливостей повернення позик вчасно та відповідно до умов кредитних договорів.

Отже, дослідження теоретичних положень незабезпеченого споживчого кредитування розпочнемо з розгляду сутності таких категорій як «споживчий кредит», «споживче кредитування». У таблиці представлено окремі наукові підходи до трактування цих дефініцій.

Таблиця

Наукові підходи до трактування категорії «споживчий кредит»

Автор	Сутність трактування
1	2
Ю. В. Алескерова, А. Д. Дзюбенко [2, с. 89]	Споживчий кредит є однією з форм кредиту і служить засобом задоволення різних споживчих потреб населення. Певною мірою він сприяє вирівнюванню споживання груп населення з різним рівнем доходу.
С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова [3, с. 413]	Споживчий кредит – це кошти, що надаються кредитором (банком) фізичним особам на придбання споживчих товарів або послуг у тимчасове користування під процент на умовах забезпечення, строковості, платності та цільової спрямованості.
О. П. Бондар [7, с. 5]	Споживчий кредит – це надання державою, підприємствами, кредитними інститутами і окремими громадянами позичкової вартості (у грошовій, товарній і натуральній формі) населенню для використання її на споживчі потреби на засадах повернення і, як правило, з виплатою відсотка.
Б. С. Івасів [12, с. 482]	Споживчий кредит – це вид позички, яка надається торговими компаніями, банками та іншими кредитно-фінансовими установами споживачеві для придбання товарів та оплати побутових послуг.
С. В. Кудряшов [15, с. 5]	Споживчий кредит – це один з видів банківського кредиту, що обслуговує фінансування особистих та господарських потреб домогосподарств як кінцевих споживачів валового внутрішнього продукту.
В. Д. Лагутін [14, с. 87]	Споживчий кредит – це кредит, який надається фізичним особам на придбання споживчих товарів тривалого користування та послуг і який повертається в розстрочку. Сутнісна ознака споживчого кредиту – кредитування кінцевого споживання. Споживчий кредит дає змогу населенню споживати товари і послуги до того, як споживачі спроможні їх оплатити.
І. М. Лазенко [8, с. 412]	Споживчий кредит – це кредит, який надається юридичним чи фізичним особам на споживчі потреби.
А. М. Мороз, М. І. Савлук [5, с. 113]	Споживчий кредит – це кредит, що спрямовується на задоволення особистих потреб людей, тобто обслуговує сферу особистого споживання.
С. В. Мочерний [17, с. 176]	Споживчий кредит – це кредит, який надається тільки в національній грошовій одиниці фізичним особам-резидентам України на придбання споживчих товарів тривалого користування та послуг і повертається в розстрочку, якщо інше не передбачено умовами кредитного договору. Між банком та населенням може існувати й посередник, наприклад, торговельна організація, однак при цьому зміст споживчого кредиту не змінюється.
Т. Б. Стечишин, О. Л. Малахова [22, с. 345]	Споживчий кредит – це кредит, який надається фізичним особам на придбання споживчих товарів тривалого користування і який повертається в розстрочку.
В. Т. Сусіденко [23, с. 45]	Споживчий кредит – це кошти, які надаються комерційним банком громадянам України під процент у тимчасове користування на умовах забезпечення, повернення, строковості, платності та цільової спрямованості.
М. І. Туган-Барановський [24, с. 306]	Споживчий кредит – це кредит, який слугує споживчим потребам особи, що кредитується.
Н. В. Яковенко [26, с. 321-322]	Споживчий кредит – це кредит, який надається тільки в національній грошовій одиниці й тільки фізичним особам – резидентам на придбання споживчих товарів тривалого користування, вироблених в Україні, який повертається з розстрочкою платежу, якщо інше не передбачено умовами кредитного договору.
К. Андерсон [34]	Споживчий кредит – це вид кредиту, який передбачає фінансування особистих, сімейних або домашніх цілей. Такі кредити можна отримати з різних джерел, включаючи фінансові інститути або кредитні платформи.
Дж. Блек [6, с. 131-132]	Споживчий кредит – це кредит, що надається постачальниками товарів і послуг споживачам. Цей кредит може бути наданий самими постачальниками за допомогою продажу товару на виплат, або на умовах відстроченого платежу, або при використанні кредитних карток та інших платіжних систем, коли банківська кредитна установа повністю і негайно оплачує постачальнику вартість покупки, а потім протягом обумовленого терміну рівними частками стягує з споживача суму кредиту.

Закінчення табл.

1	2
М. Г. Брасвелл, Е. Чернов [28, с. 1]	Споживчий кредит – це кредит, який дозволяє споживачам запозичувати кошти або брати на себе борг, а також відстрочити виплату цих коштів з часом на купівлю товарів або активів без необхідності сплачувати за них готівкою під час купівлі.
Дж. Каган [33]	Споживчий кредит – це особиста заборгованість, отримана на купівлю товарів і послуг. Кредитна картка є однією з форм споживчого кредиту. Споживчий кредит може бути як незабезпеченим (на купівлю товарів і послуг щоденного попиту), так і забезпеченим (іпотека та автокредити).
К. Л. Хіггінс [29]	Споживчий кредит – це кредит, який включає поновлювану заборгованість (у т. ч. кредитні картки) і непоновлювальну заборгованість (для таких товарів як автомобілі, освіта, будинки).
Австрійське управління фінансового ринку [32]	Споживчий кредит – це заборгованість, яка отримується на фінансування повсякденної необхідності в споживчих товарах або таких товарах як меблі, електронні прилади або відпустка, для яких немає доступного кредитного балансу на банківському або ощадному рахунку.

Джерело: виокремлено та систематизовано авторами.

Отже, аналізуючи інформацію табл. 1, можна стверджувати, що нині існує значна кількість наукових підходів до розгляду сутності категорії «споживчий кредит». Також було проаналізовано трактування цієї дефініції, що надається у вітчизняному законодавстві. Так, у Законі України «Про споживче кредитування» наведено таке визначення: «споживчий кредит – грошові кошти, що надаються споживачу (позичальникові) на придбання товарів (робіт, послуг) для задоволення потреб, не пов'язаних з підприємницькою, незалежною професійною діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника» [21]. Відповідно до норм Закону України «Про захист прав споживачів» споживчий кредит – кошти, що надаються кредитором (банком або іншою фінансовою установою) споживачеві на придбання продукції [19]. У Законі України «Про банки і банківську діяльність» сформульовано таке трактування: споживчий кредит – це кредит, що надається споживачеві на придбання продукції для особистих потреб, які безпосередньо не пов'язані з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника [18].

Отже, враховуючи зміст окреслених наукових концепцій до розгляду сутності категорії «споживчий кредит», вважаємо, що зміст цієї дефініції доцільно розглядати таким чином: споживчий кредит – вид фінансових відносин, які відбуваються між кредитором (банк або інша кредитна установа) та позичальником (фізична особа резидент України) з приводу надання позики в національній грошовій одиниці на придбання споживчих товарів тривалого користування або на фінансування споживчих потреб позичальника на умовах, які зазначено у складеному в письмовій формі кредитному договорі, та з урахуванням дотримання принципів строковості, платності, забезпеченості, цільового використання та повернення.

Споживчі потреби людини є об'єктивними за своєю природою, оскільки формуються в результаті існування людини та необхідності її забезпечувати власну життєдіяльність та розвиток. Таким чином, індивіди формують попит на споживчі товари, окремі послуги в системі національної економіки, зокрема й на споживчі позики фінансових установ. При цьому попит формується і на товари тривалого користування та споживчі послуги.

Споживчими товарами тривалого користування можуть бути товари, які мають матеріально-речову форму і для яких переважно характерне багаторазове використання. Такі товари купуються суб'єктами господарювання з метою кінцевого споживання для задоволення власних потреб. Наприклад, побутова техніка та електроніка, автомобілі, нерухомість, меблі, одяг тощо. Споживчі послуги мають нематеріальну форму і характеризують діяльність, яка споживається прямо в момент виробництва. Такими послугами можуть виступати медичні, рекреаційні, освітні, консалтингові послуги, у тому числі й послуги фінансових установ тощо [11].

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

У визначенні споживчого кредитування нами конкретизовано, що обов'язковою умовою здійснення такого кредитування є дотримання його базових принципів. Принцип як універсальна наукова категорія за своєю природою є обов'язковою, об'єктивно необхідною умовою для функціонування будь-якого явища, процесу, системи. Відповідно для споживчого кредитування такими принципами є такі:

- 1) строковість – повернення позикових коштів позичальником у встановлений у кредитному договорі термін;
- 2) платність – позичальник, крім основної суми боргу, має сплатити кредитору додатково визначену суму коштів за користування позиковим капіталом;
- 3) забезпеченість – наявність у позичальника майна, цінностей або гарантій, які необхідні для як отримання позики, так і впевненості кредитора в поверненні боргу;
- 4) цільове використання – надання позики виключно на заздалегідь визначені цілі, які зазначено в договорі кредитування;
- 5) повернення – після закінчення терміну позики грошові кошти мають бути обов'язково поверненні назад кредитору.

Глобалізаційні процеси, фінансіалізація світової економіки, стрімкий розвиток фінансових установ у всьому світі у ХХ-ХХІ ст. призвели до ускладнення кредитних відносин, розробки такими установами складних фінансових продуктів для різних категорій клієнтів. Зазначимо, що кредитування це один із класичних способів формування доходів фінансових установ, саме тому такі установи постійно зацікавлені в наданні позик різним економічним суб'єктам, що й обумовлює постійний розвиток ринку кредитних послуг, створення нових пропозицій кредитування і загалом позитивно впливає на рівень конкуренції у межах цього ринку між банківськими та небанківськими кредитними установами. Відповідно, така ситуація і призвела до виникнення різних видів кредитів, зокрема й до значної кількості типів споживчих кредитів. Окремі з таких видів споживчих позик представлені на рис. 1.

Таким чином аналіз інформації рис. 1 підтверджує складну систему споживчого кредитування, яка обумовлюється наявністю різних видів позик, різних суб'єктів господарювання, які мають потребу у кредитних ресурсах. Важливу роль сьогодні в розвитку споживчого кредитування відіграє саме незабезпечення споживче кредитування. Саме цей вид кредитування більшість людей ототожнює з поняттям споживчого кредитування, маючи на увазі кредити в торгових точках або отримання відносно невеликих сум грошових коштів для фінансування своїх поточних потреб. Розглянемо сутність цього виду позик більш детально.

Як уже зазначалося, на сьогодні існує незначна кількість наукових робіт, у яких досліджується сутність та особливості розвитку саме незабезпеченого споживчого кредитування. У переважній більшості наукових праць такий вид позик розглядається виключно в контексті дослідження споживчого кредитування населення. У Положенні Національного банку України «Про кредитування» зазначено, що незабезпечений (бланковий) кредит – це кредит, який надається комерційним банком тільки в межах наявних власних коштів (без застави майна чи інших видів забезпечення – тільки під зобов'язання повернути кредит) із застосуванням підвищеної відсоткової ставки надійним позичальникам, які мають стабільні джерела погашення кредиту і перевірений авторитет у банківських колах [20]. Проте є й інші підходи до розгляду сутності цього виду кредитів. С. Нікастро та Е. Міллербернд стверджують таке: незабезпечений споживчий кредит – це вид кредиту, отримання якого не потребує застави (наприклад, авто або нерухомості) і залежить лише від кредитної історії потенційного боржника, його доходу та поточної заборгованості [30]. У свою чергу, К. Акселтон зауважує, що незабезпечений споживчий кредит – це вид кредиту на виплат, який виплачується протягом фіксованого періоду часу, роблячи визначену кількість фіксованих щомісячних платежів [27]. Перший Банк Вірджинії США зазначає, що незабезпечений споживчий кредит – це вид кредиту, який видається та підтримується тільки кредитоспроможністю боржника, а не видом забезпечення [31].

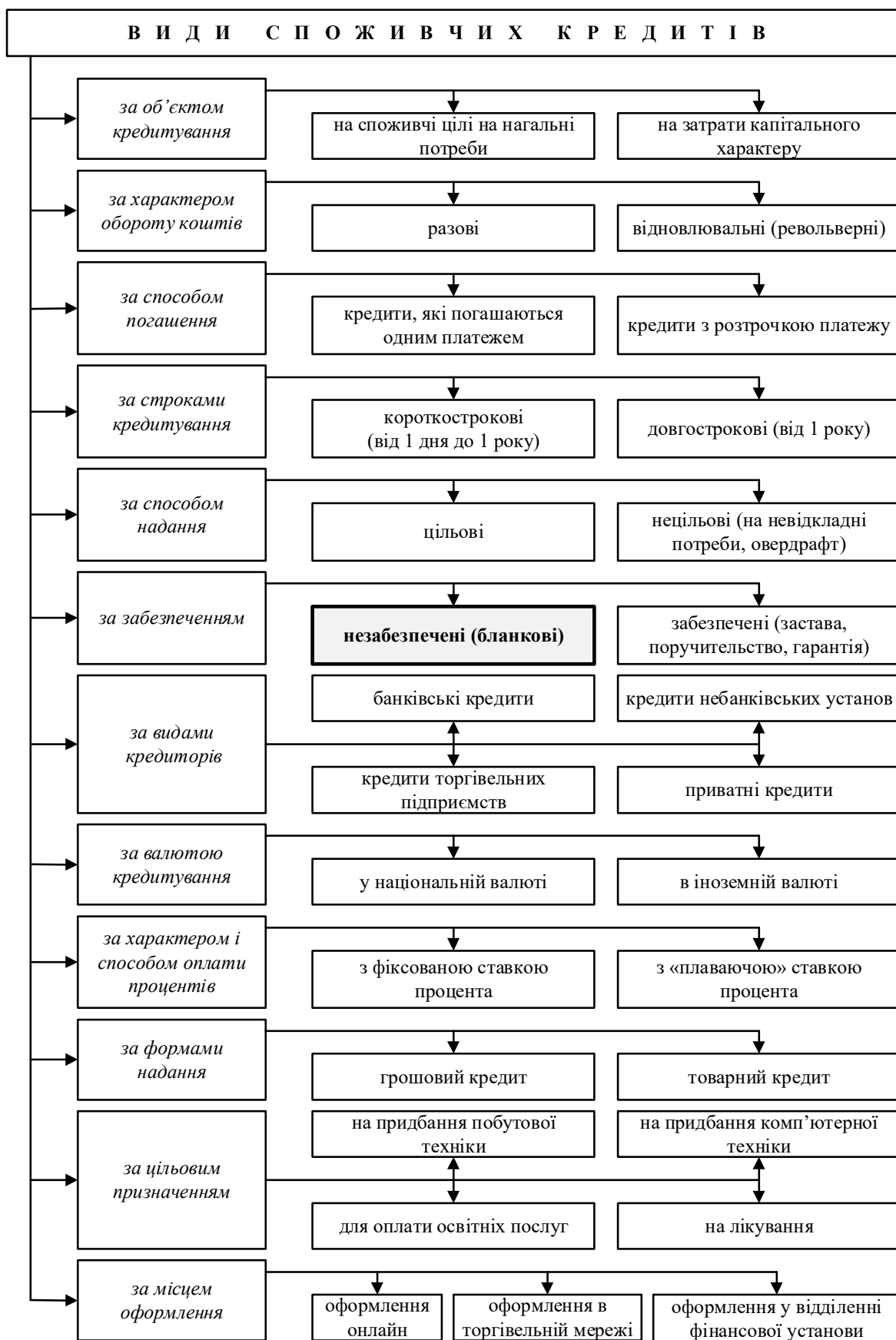

Рис. 1. Класифікація споживчих кредитів

Джерело: складено авторами на основі [1; 9, с. 14; 10; 22; 25, с. 405].

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Враховуючи сутнісні характеристики незабезпеченого споживчого кредитування, які представлені в окреслених підходах, пропонуємо цей вид позик розглядати таким чином: незабезпечений споживчий кредит – один із видів споживчого кредиту, сукупність відносин між кредитною установою та фізичними особами щодо надання позики в національній грошовій одиниці на придбання споживчих товарів тривалого користування або на фінансування споживчих потреб позичальника на умовах, які зазначено у складеному в письмовій формі кредитному договорі, та з урахуванням дотримання принципів строковості, платності, цільового використання та повернення.

Отже, основними суб'єктами незабезпеченого споживчого кредитування, з одного боку, виступають кредитори (банки та небанківські фінансові установи), а з іншого – позичальники (фізичні особи). Об'єктами незабезпеченого споживчого кредитування можуть виступати:

– матеріальні товари: електроніка, побутова техніка, меблі, одяг, будівельні матеріали, устаткування та ін.;

– послуги: лікування та оздоровлення, оплата навчання та курсів підвищення кваліфікації, туристичні, будівельні, нотаріальні, консалтингові послуги та ін.;

– грошові кошти: на фінансування поточних потреб позичальника, поповнення його оборотного капіталу.

Зауважимо, що незабезпечене споживче кредитування сьогодні розвивається швидкими темпами в усьому світі, що зумовлено як високим попитом населення на такий позик, так і зацікавленістю фінансових установ у видачі таких кредитів, враховуючи їхню досить високий рівень дохідності. Таким чином, до особливостей досліджуваного виду кредитів можна віднести такі:

1) відсутність забезпечення – отримати кредит можна без надання позичальником будь-якого забезпечення (застави, гарантії, поручительства);

2) зручність, швидкість та простота оформлення – для отримання кредиту позичальнику необхідно надати мінімальний пакет документів (як правило паспорт та ідентифікаційний номер платника податків), а рішення про видачу позики приймається кредитором досить оперативно (від кількох хвилин до 1 доби);

3) невеликі суми кредиту – відсутність забезпечення обумовлює готовність фінансових установ видавати клієнтам відносно невеликі позики, які визначаються кредитором індивідуально для кожного позичальника;

4) надання безвідсоткових кредитів – такі види позик є поширеними на ринку фінансових послуг і передбачають надання позикового капіталу без сплати відсотків за користування кредитом протягом обумовленого терміну. Прибуток кредитора формується за рахунок сплати позичальником спеціальних платежів – щомісячного смс-інформування, платежі за договором страхування кредиту або за обслуговування банківського рахунку;

5) висока вартість позик – відсутність забезпечення за даним видом позик обумовлює підвищений ризик за такими операціями для фінансових установ, що, у свою чергу, впливає на вартість фінансових ресурсів.

Надання незабезпечених споживчих позик позичальникам вимагає від фінансових установ побудови ефективно функціонуючих систем оцінки ризиковості таких позик з метою формування належного рівня довіри до своїх клієнтів. Такий вид довіри формується з урахуванням результатів оцінки кредитоспроможності фізичних осіб на основі низки кількісних та якісних показників. Серед таких параметрів можна виокремити такі: 1) сума щомісячного доходу; 2) кредитна історія; 3) загальна сума поточної заборгованості; 4) вік та сфера діяльності; 5) сімейний стан та наявність дітей; 6) місце проживання; 7) наявність додаткових доходів тощо. Детальний аналіз вищевказаних характеристик дозволяє кредитору сформулювати комплексне уявлення про позичальника та його здатність повернути позиковий капітал у встановлений термін та в повному обсязі.

Висновки та пропозиції. У статті проведено дослідження сутності незабезпеченого споживчого кредитування, його основних характеристик. Результати проведеного дослідження дозволяють констатувати, що такий вид кредитування розвивається нині доволі швидкими темпами в усьому світі. Також досліджено сутність споживчого кредитування як окремого виду кредитних послуг, що надаються банківськими та іншими кредитними установами населенню. Встановлено, що в межах такого виду кредитування сьогодні існує велика кількість різних типів позик, у тому числі й незабезпечене споживче кредитування. Цей вид позики запропоновано розглядати таким чином: незабезпечений споживчий кредит – один із видів споживчого кредиту, сукупність відносин між кредитною установою та фізичними особами з приводу надання позики в національній грошовій одиниці на придбання споживчих товарів тривалого користування або на фінансування споживчих потреб позичальника на умовах, які зазначено у складеному в письмовій формі кредитному договорі, та з урахуванням дотримання принципів строковості, платності, цільового використання та повернення.

Аналіз сутності та особливостей надання незабезпечених споживчих кредитів дозволяє зробити висновок про важливість побудови ефективно діючої системи оцінки кредитоспроможності населення фінансовими установами. Саме наявність високого рівня довіри між економічними суб'єктами є об'єктивною умовою розвитку цього виду кредитування, особливо в країнах, у яких ринок фінансових послуг перебуває на етапі свого становлення.

З огляду на вищезазначене очевидним є те, що дослідження розвитку незабезпеченого споживчого кредитування, механізмів його надання залишаться актуальними й у подальшому. Особливо цікавими та малодослідженими є питання розвитку цього виду кредитування в епоху становлення цифрової економіки та активного використання цифрових технологій фінансовими установами.

Список використаних джерел

1. Актуальні питання цінової політики банку на ринку роздрібних банківських послуг : колективна монографія / М. Г. Марич, М. П. Федішин, А. В. Жаворонок, Н. О. Ковальчук. – Чернівці, 2019. – 131 с.
2. Алескерова Ю. В. Особливості розвитку споживчого кредитування в Україні / Ю. В. Алескерова, А. Д. Дзюбенко // Причорноморські економічні студії. – 2018. – № 27-2. – С. 87-92.
3. Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. – К. : Центр наук. дослідж. Нац. банку України: Знання, 2011. – 504 с.
4. Банківська справа : навч. посіб. / Р. І. Тиркало, І. С. Гуцал, Я. І. Чайковський [та ін.] ; за ред. Р. І. Тиркала. – Тернопіль : Карт-бланш, 2001. – 318 с.
5. Банківські операції : підручник / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна [та ін.] ; за ред. Д. М. Мороза. – К. : КНЕУ, 2000. – 384 с.
6. Блэк Дж. Экономика: толковый словарь: англо-русский. – М. : Весь Мир, 2000. – 840 с.
7. Бондар О. П. Кредитування населення на споживчі потреби : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси, кредит» / О. П. Бондарь. – К., 2007. – 19 с.
8. Гроші та кредит : [підручник] / [Савлук, А. М. Мороз, І. М. Лазепко та ін.] ; за ред. М. І. Савлука. – [6-те вид.]. – К. : КНЕУ, 2011. – 589 с.
9. Дубина М. В. Наукові підходи до систематизації та класифікації кредитів [Електронний ресурс] / М. В. Дубина // Фінансові дослідження. – 2017. – № 1 (2). – Режим доступу: <https://fr.stu.cn.ua/tmp/pdf/58.pdf>.
10. Дубина М. В. Роль кредитної системи у забезпеченні фінансової безпеки держави / М. В. Дубина // Стратегія та механізми забезпечення фінансово-економічної безпеки : колективна монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. В. П. Ільчука. – Чернігів : ЧНТУ, 2017. – С. 39-59.
11. Економічна теорія : курс лекцій / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича ; відп. ред. І. Ф. Комарницький. – Чернівці : Рута, 2006. – 334 с.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

12. Енциклопедія банківської справи України / [редкол.: В. С. Стельмах та ін.]. – К. : Молодь, Ін Юре, 2001. – 680 с.
13. История потребительского кредитования [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.changes.biz/istoriya-potrebitel'skogo-kreditovaniya.html>.
14. Кредитування: теорія і практика : навч. посіб. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2002. – 215 с.
15. Кудряшов С. В. Споживчий банківський кредит в Україні: ресурсне забезпечення та ефективність : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08. «Гроші, фінанси, кредит» / С. В. Кудряшов. – Ірпінь, 2007. – 19 с.
16. Лаврушин О. И. Деньги, кредит и банки : учебник / И. О. Лаврушин. – М. : Финансы и статистика, 1998. – 448 с.
17. Мочерний С. В. Банківська система України / С. В. Мочерний, Л. С. Тришак. – Львів : Тріада плюс, 2004. – 304 с.
18. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 07.12.2000 р. №2121-III. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.
19. Про захист прав споживачів [Електронний ресурс] : Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-XII. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>.
20. Про кредитування [Електронний ресурс] : Положення Національного банку України від 28.09.1995 р. № 246. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0246500-95#Text>.
21. Про споживче кредитування [Електронний ресурс] : Закон України від 15.11.2016 р. № 1734-VIII. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text>.
22. Стечишин Т. Б. Банківська справа: навчальний посібник / Т. Б. Стечишин, О. Л. Малахова. – Тернопіль : ТНЕУ, 2018. – 404 с.
23. Сусіденко В. Т. Стратегія управління кредитною діяльністю комерційного банку / В. Т. Сусіденко. – К. : КДТУ, 1998. – 345 с.
24. Туган-Барановський М. І. Основи політичної економії /автор пер. і вступ. статті С. М. Злупко. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 628 с.
25. Шишкіна О. В. Гроші та кредит : навч. посіб. / О. В. Шишкіна, М. В. Дубина. – Чернігів : Видавець Брагінець О.В., 2016. – 692 с.
26. Яковенко Н. В. Актуальні аспекти теорії та практики кредитування населення в умовах ринкової економіки / Н. В. Яковенко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2011. – № 2. – С. 313-323.
27. Are Unsecured Loans a Good Idea? [Electronic recourse]. – Access mode: <https://www.experian.com/blogs/ask-experian/are-unsecured-loans-a-good-idea>.
28. Consumer Credit Law & Practice in the U.S. [Electronic recourse]. – Access mode: https://www.ftc.gov/sites/default/files/attachments/training-materials/law_practice.pdf.
29. Karen L. Higgins Financial Whirlpools. A Systems Story of the Great Global Recession. – Oxford, 2013. – 400 p.
30. Unsecured Loans: What They Are and How They Work [Electronic recourse]. – Access mode: <https://www.nerdwallet.com/article/loans/personal-loans/unsecured-personal-loans-no-collateral>.
31. Unsecured vs. Secured Personal Loans [Electronic recourse]. – Access mode: <https://localfirstbank.com/article/what-is-an-unsecured-personal-loan/>.
32. What are consumer loans? [Electronic recourse]. – Access mode: <https://www.fma.gv.at/en/loans/consumer-loans/>.
33. What Is Consumer Credit? [Electronic recourse]. – Access mode: <https://www.investopedia.com/terms/c/consumercredit.asp>.
34. What is consumer lending? [Electronic recourse]. – Access mode: <https://www.bbva.com/en/what-is-consumer-lending/>.

References

1. Marych, M.H., Fedyshyn, M.P., Zhavoronok, A.V., & Kovalchuk, N.O. (2019). *Aktualni pytan- nia tsinovoї polityky banku na rynku rozdribnykh bankivskykh posluh [Actual issues of bank pricing policy in the market of retail banking services]*.

2. Aleskerova, Yu.V., & Dziubenko, A.D. (2018). Osoblyvosti rozvytku spozhyvchoho kredytuvannia v Ukraini [Features of consumer lending in Ukraine]. *Prychornomorski ekonomichni studii – Black Sea Economic Studies*, (27-2), 87-92.
3. Arbuzov, S.H., Kolobov, Yu.V., Mishchenko, V.I., & Naumenkova, S.V. (2011). *Bankivska entsyklopediia [Banking Encyclopedia]*. Tsentr nauk. doslidzh. Nats. banku Ukrainy: Znannia.
4. Tyrkalo, R.I. (Ed.). (2001). *Bankivska sprava [Banking]*. Kart-blansh.
5. Moroz, A.M. (Ed.). (2000). *Bankivski operatsii [Banking operations]*. KNEU.
6. Blek, Dzh. (2000). *Ekonomika: tolkovi slovar: anglo-russkii [Economics: explanatory dictionary: English-Russian]*. Ves Mir.
7. Bondar, O.P. (2007). *Kredytuvannia naseleння na spozhyvchi potreby [Lending to households for consumer needs]* [PhD dissertation, Kyiv National University of Economics].
8. Savluk, A. M. (Ed.). (2011). *Hroshi ta kredyt [Money and credit]* (6th ed.). KNEU.
9. Dubyna, M.V. (2017). Naukovi pidkhody do systematyzatsii ta klasyfikatsii kreditiv [Scientific approaches to credits systematization and classification]. *Finansovi doslidzhennia – Financial Researcher*, (1(2)). <https://fr.stu.cn.ua/tmppdf/58.pdf>.
10. Dubyna, M.V. (2017). Rol kredytnoi systemy u zabezpechenni finansovoi bezpeky derzhavy [The role of the credit system in ensuring the financial security of the state]. In V.P. Ilchuk (Ed.), *Stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia finansovo-ekonomichnoi bezpeky [Strategy and mechanisms for ensuring financial and economic security]* (pp. 39-59). ChNTU.
11. Komarnytskyi, I.F. (Ed.). (2006). *Ekonomichna teoriia: kurs leksii [Economic theory: a course of lectures]*. Ruta.
12. Stelmakh, V.S. (2001). *Entsyklopediia bankivskoi spravy Ukrainy [Encyclopedia of Banking of Ukraine]*. Molod, In Yure.
13. Istoriia potrebitelskogo kreditovaniia [History of consumer lending]. <http://www.changes.biz/istoriya-potrebitelskogo-kreditovaniya.html>.
14. *Kredytuvannia: teoriia i praktyka [Lending: theory and practice]* (2002). (3rd ed.). T-vo «Znannia», KOO.
15. Kudriashov, S.V. (2007). *Spozhyvchi bankivskiy kredyt v Ukraini: resursne zabezpechennia ta efektyvnist [Consumer bank credit in Ukraine: resource provision and efficiency]* [PhD dissertation, National University of State Tax Service of Ukraine].
16. Lavrushyn, O.I. (1998). *Dengi, kredit i banki [Money, credit and banks]*. Finansy i statistika.
17. Mochernyi, S.V., & Tryshak, L.S. (2004). *Bankivska systema Ukrainy [Banking system of Ukraine]*. Triada plus.
18. Pro banky i bankivsku diialnist [On Banks and Banking], Law of Ukraine № 2121-III (on December 7, 2000). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.
19. Pro zakhyst prav spozhyvachiv [On Consumer Rights Protection], Law of Ukraine № 1023-XII (on May 12, 1991). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>.
20. Pro kredytuvannia [On lending], Regulations of the National Bank of Ukraine № 246 (of 28.09.1995). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0246500-95#Text>.
21. Pro spozhyvche kredytuvannia [On consumer lending], Law of Ukraine № 1734-VIII (on November 15, 2016). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text>.
22. Stechyshyn, T.B., & Malakhova, O.L. (2018). *Bankivska sprava [Banking]*. TNEU.
23. Susidenko, V.T. (1998). *Stratehiia upravlinnia kredytnoiu diialnistiu komertsiihnoho banku [Strategy of credit management of a commercial bank]*. KDTU.
24. Tuhan-Baranovskyi, M.I. (2003). *Osnovy politychnoi ekonomii [Fundamentals of political economy]*. LNU im. Ivana Franka.
25. Shyshkina, O.V., & Dubyna, M.V. (2016). *Hroshi ta kredyt [Money and credit]*. Vydavets Brahynets O.V.
26. Yakovenko, N.V. (2011). Aktualni aspekty teorii ta praktyky kredytuvannia naseleння v umovakh rynkovoї ekonomiky [Actual aspects of the theory and practice of lending to the population in a market economy]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy – Collection of scientific works of the National University of State Tax Service of Ukraine*, (2), 313-323.

27. Are Unsecured Loans a Good Idea? <https://www.experian.com/blogs/ask-experian/are-unsecured-loans-a-good-idea>.
28. Consumer Credit Law & Practice in the U.S. https://www.ftc.gov/sites/default/files/attachments/training-materials/law_practice.pdf.
29. Karen L. (2013). *Higgins Financial Whirlpools. A Systems Story of the Great Global Recession*. Oxford.
30. Unsecured Loans: What They Are and How They Work. <https://www.nerdwallet.com/article/loans/personal-loans/unsecured-personal-loans-no-collateral>.
31. Unsecured vs. Secured Personal Loans. <https://localfirstbank.com/article/what-is-an-unsecured-personal-loan/>.
32. What are consumer loans? <https://www.fma.gv.at/en/loans/consumer-loans/>.
33. What Is Consumer Credit? <https://www.investopedia.com/terms/c/consumercredit.asp>.
34. What is consumer lending? <https://www.bbva.com/en/what-is-consumer-lending/>.

Отримано 25.08.2021

UDC 336.77:330.567.22

Maksym Dubyna

Doctor of Economics, Professor, Head of Department of Finance, Banking and Insurance
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: maksim-32@ukr.net. **ORCID:** <http://orcid.org/0000-0002-5305-7815>

ResearcherID: F-3291-2014

Andrii Kravchenko

PhD Student of the Department of Finance, Banking and Insurance
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: kravchenko9746@gmail.com

THE ESSENCE OF THE UNSECURED CONSUMER LENDING MARKET, ITS STRUCTURE AND MAIN SUBJECTS

The development of the credit services market is one of the indicators of economic development of any country. Today, this market is developing rapidly around the world, and lending services are among the most important in the income generation of financial institutions. One of the main types of lending is unsecured consumer lending.

The article examines the essence of this type of lending, identifies its main characteristics. For this purpose the content of the category was analyzed, scientific approaches to the consideration of its essence were singled out, the analysis of interpretations of this definition in normative-legal acts of the domestic legislation of Ukraine was carried out.

Defining the essence of the category "consumer credit" allowed to establish a complex system of types of such credit and specify the role of unsecured consumer lending in this system. As a result, the author's interpretation of this type of loan was formulated: unsecured consumer credit - one of the types of consumer credit, a set of relations between the credit institution and individuals on lending in the national currency to purchase consumer goods or to finance consumer needs on the borrower's needs, which are specified in the written loan agreement, and subject to compliance with the principles of maturity, payment, intended use and return.

The article specifies the main subjects of unsecured consumer lending, which include creditors (banks and non-bank financial institutions) and borrowers (individuals). The objects of this type of lending are tangible goods (electronics, household appliances, furniture, clothing, building materials, equipment, etc.); services (treatment and rehabilitation, payment for training and refresher courses, tourism, construction, notary, consulting services, etc.); cash (to finance the current needs of the borrower, replenish its working capital). The peculiarities of unsecured consumer lending include the following: lack of collateral; convenience, speed and simplicity of design; small loan amounts; interest-free loans; high cost of loans.

Keywords: consumer credit; unsecured consumer credit; lending; collateral; lender; borrower.

Table: 1. Fig.: 1. References: 34.